

31 Mart Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü hər il qardaş Türkiyədə də şəhidlərin xatirəsinə dərin ehtiramla yad edilir, erməni qatillər və onların himayədarları bir daha lənətlənir. Müsahibimiz Milli Müdafiə Universiteti hərbi fakültəsi tarix kafedrasının müdiri, professor İbrahim Ethem Atnur "Xalq qəzeti"nə müsahibəsində törədilən soyqırımın miqyası və xüsusiyyətindən bəhs etdi, faciənin ibrət dərslərini qeyd etdi:

Qafqazda və Anadoluda qətliaamlar xüsusi layihə ilə törədilmişdi

– O dövəndə rus ordusu içərisində sayı 200 minə yaxın olan erməni quldur qrupları və erməni mənşəli əsgərlər var idi. Bu əsgərlərin çoxu Anadoludan, önəmli qismi də Qafqazdan gedən ermənilərdən təşkil olunmuşdu. Ruslar "müharibəyə yox" təbliğati ilə Qafqazdan və Türkiyənin şərqindən geri qayıtdıqdan sonra bu ordunun içərisində rus olmayan əsgərlər və quldurlar Türkiyənin Şərqində və Azərbaycanda hakimiyyəti ələ keçirdilər. Bu əsgərlərin hakimiyyəti altında olan Türkiyənin şərqindəki bölgələrdə və Azərbaycan ərazisində - yeni Naxçıvandan, İrevandan Qubaya qədər olan bölgələrdə erməni əsgər və quldurları müsəlman xalqa, dinc əhaliyə qarşı böyük soyqırımları-İnsanlığa qarşı cinayətlər törətdilər.

Sözü gedən dövənin hadisələri "31 Mart soyqırımı" şəkildə ifadə edilir. Amma bu ifadə bir simvoldur. Çünki ermənilərin Qafqazda Azərbaycan əhəlisinə və Anadoludakı türk-müsəlmanlara qarşı törətdikləri soyqırımları, sadəcə, 31 mart gününü əhatə etmir. Qırğınlar öncə başladı və 5 – 6 ay davam etdi. Qətlə yetirilən qadın, yaşlı, gənc, uşaqların adları Azərbaycan və Türkiyə arxivlərində tək-tək qeyd edilmişdi. Mən özüm Azərbaycan arxivlərində apardığım araşdırmalarda da bu adlara rast gəldim. Çünki qırğınlardan sonra təşkil edilən tədqiqat komissiyaları kənd-kənd gəzərək şahidləri tapır və fotolar əldə edirdilər. Məhz bu komissiyaların sayəsində soyqırımın ortaya çıxan maddi dəlilləri günümüzə qədər gəlib çıxa bildi.

Dediklərinizdən belə qənaətə gəlmək olur ki, qırğınları Türkiyə və Azərbaycan bölgələrinin böyük qismini əhatə edib. Sizcə, qətliaamları törədənlər kimlər idi və hadisələri təşkilatı baxımdan digərlərindən fərqləndirən əsas amil nə idi? Bakıda, Şamaxıda, Qubada, Göyçayda, Gəncədə, Lənkəranda, Zəngəzurda, Naxçıvanda, İrevanda bu qırğınları təşkil edən erməni-daşnak quldurları və rus ordusu içərisində yetişən, bölgədə qalan erməni mənşəli əsgərlər olub.

31 mart günü Bakıda həyata keçirilən soyqırımı 11 min müsəlmanın həyatına son qoydu. Paytaxtda sadəcə insanlar qətlə yetirilmədi, tarixi məscidlər, abidələr, binalar da məhv edildi.

İnsanlar, sadəcə, güllə ilə deyil, balta, daş, xəncərlərlə əziyyət verilərək öldürüldü. İnsanlıq adına acınacaqlı məsələ də bu idi. Dünyada yaşanan qətliaamları, zülmələri daha çox aşağı təbəqədən olan insanlar həyata keçiriblər. Bizim Bakıda və Azərbaycanda, Anadoluda gördüyümüz qətliaamları idarə edən insanlar isə rus ordusu içərisində yetişmiş böyük rütbəli əsgərlər, erməni həkimlər, ziyalılar olmuşlar.

Türkiyənin şərqində meydana gələn və Qafqaza yayılan bu qətliaamlar fevralda başladı, mart ayında kulminasiya nöqtəsinə yüksələrək aprel ayında da davam etdi. Demək olar ki, 1918-ci ilin ilk 5 ayı ərzində həm Azərbaycanda, həm də Anadolunun Şərqində çox böyük qətliaamlar törədildi. Mənim qənaətimə görə, ermənilər bu soyqırımlarını qəsdən, planlı şəkildə, xüsusi qəddarlıqla törətmişdilər. Çünki soyqırımlar Ərzurum, Ərzincan, Qars ilə eyni anda Quba və Lənkəranda da baş verirdi. Bu, bir ortaq ağılın, ortaq layihənin məhsulu öncədən gerçəkləşən bir planın nəticəsidir.

Yeni bu planlarını rus ordusu getdikdən dərhal sonra onlardan qalan silahları da ələ keçirərək Şaumyanın lideri olduğu bolşeviklərdən də dəstək alaraq sadəcə Bakıda 11 min insanı qətlə yetirdilər. Qubada 16 minə yaxın, Şamaxıda 8 min, Zəngəzurda 10 mindən çox insanı qətl etdilər. Eynilə 2020-ci ildə işğaldan azad edilən Qarabağ torpaqlarında rastlaşdığımız mənzərə kimi evlərə, ibadət xanələrə, məzarlıqlara, təbiətə, tarixi miraslara zərər verdilər.

Ermənilərin bu soyqırımlarını törədən "milli qəhrəmanları" bəşəri canilərdir. Məsələn Hamazaps Ərzurumlu erməni-dir. Dağlarda quldurluq edən bu erməninin Qubaya qədər gedib dinc əhalini qətlə yetirdiyini bizə tarixi faktlar da sübut edir. Ermənilərin bu qatillər üçün abidələr qoymas faktı insanlıq adına utanvericidir. Ermənilər vəhşi cinayətəkar "qəhrəmanları"na baxıb qürur duyurlar, qondarma ssenarilərinə əsaslanıb qisasçılıq hissi ilə qana susayırlar.

Bildiyiniz kimi, erməni cinayətinin sübutu olaraq bu gün Qubada bir abidə yüksəlir. Bu abidə həyatı məhv edilən insanların əzablarını simvolizə edir. Bizim gənclik bu abidələrə baxıb tarixdə baş verənlərdən ibrət götürməlidir, dər çıxarmalıdır ki, bu hadisələr bir daha təkrar olmasın. Bu cinayətdə iştirak edən erməni ziyalılarını, quldurlarını bir insan, bir elm adamı olaraq lənətləyirəm və bir daha yaşanmaması üçün çox tədbirli olmaq lazımdır.

Hazırladı: M.SULTANOVA

Ankara